

«Актуальні проблеми реформування системи законодавства України»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 29-30 січня. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. – с.47-50.

Господарське право та процес

Історія розвитку лізингових відносин в Україні

Ментух Н.Ф.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Питанням історичному підходу до періодизації розвитку лізингу в Україні в юридичній та іншій літературі приділялася значна увага не тільки вченими-правниками, але й економістами.

Що стосується України, то в нашій державі лізинг – явище зовсім нове. У нас відсутній історичний досвід розвитку лізингових відносин, через що не можемо порівняти результати минулого із сьогоденням.

На думку окремих дослідників, процес становлення лізингового бізнесу в Україні можна поділити на 4 етапи [1, с.39-42]:

I-ий етап відноситься до часів існування Радянської України і охоплює 1960-1990р.р. Даний етап характеризується прийняттям перших законодавчих актів, які регулювали орендні відносини в Україні, введенням термінології, укладанням перших лізингових угод.

18 липня 1963р. було затверджено та введено в дію ЦК УРСР, який регулював відносини майнового найму (оренди). В законодавстві 1980р. на зміну терміну «найм» прийшло визначення «оренда».

II-й етап – кінець 1991р.- до 1996р.

Характеризувався початком діяльності перших спеціалізованих лізингових компаній. Засновувалися підприємства та компанії, які надавали

лізингові послуги. Згодом лізингові компанії засновуються як з метою здійснення підприємницької діяльності, так і з метою поширення збуту продукції підприємств-виробників.

В даний період вступили в дію Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», Кодекс торговельного мореплавства та інші акти, які регулювали лізингові операції.

III-й етап – починається з 1997р., коли приймається Закон України «Про лізинг» і триває до 2001р. та характеризується організаційно-правовим становленням лізингу.

4 червня 1997р. було засновано Всеукраїнську асоціацію лізингу «Укрлізинг», до якої увійшло 16 лізингових компаній.

5 жовтня 1997р. Всеукраїнська асоціація лізингу «Укрлізинг» була прийнята членом Європейської федерації національних лізингових асоціацій – LEASEEUROPE.

IV-й етап починається з 2001 р. і триває аж до нині. Характеризується пошуком нових стимулів розвитку лізингових послуг.

Новим поштовхом до розвитку лізингових відносин стало прийняття у 2003р. Закону України «Про фінансовий лізинг».

Взагалі ж правове регулювання лізингових відносин в Україні за часом можна умовно поділити на два періоди: до 16 грудня 1997р. та після цієї дати.

Проте становлення лізингу в нашій країні припадає на середину 1989р. В цей час склалися необхідні економічні передумови для застосування відносин даного виду. Перехід до ринкових відносин загострили потребу господарюючих суб'єктів в нових шляхах надходження інвестицій. На початку 90-х років минулого століття господарюючі суб'єкти починають застосовувати угоди, які мають на меті інвестування належних їм активів та полягають у передачі одним суб'єктом іншому в найм майно, що відноситься до основних фондів. Вітчизняний законодавець запозичує термін «лізинг» для визначення таких відносин у податковому законодавстві. На

початковому етапі становлення лізингових відносин їх регулювання відбувається за допомогою майнового найму та орендного законодавства [2, с.63-64].

Тобто, розвиток лізингових операцій на внутрішньому ринку пов'язаний із переведенням підприємств на орендні форми господарювання.

Ефективність розвитку лізингу великою мірою залежить від стану правового забезпечення. До прийняття першої редакції Закону України «Про лізинг» тобто до 16 грудня 1997р.[3], правове забезпечення лізингу в Україні практично було відсутнє. У попередніх редакціях Цивільного кодексу про лізинг не згадувалося. З 1995р. у законодавстві існувало лише декілька спеціальних норм, що стосувалися лізингу.

Все-таки прийняття Закону України «Про лізинг» 16.12.97р. стало визначальною подією у регулюванні лізингу в нашій державі. Але, враховуючи зміст неточностей та ряд недоліків, який містив даний закон і на які неодноразово вказували як науковці, так і підприємці, вимагав подальшого перегляду даної редакції з наступним доопрацюванням.

Нову редакцію закону було прийнято Верховною Радою України 11 грудня 2003р. під назвою Закон України «Про фінансовий лізинг»[4], який, в свою чергу, теж містить ряд недоліків.

Крім того, розвитку лізингу сприяло прийняття Господарського[5], і Цивільного[6], кодексів України, які набули чинності з 1 січня 2004р. У Господарському кодексі лізингу присвячена лише одна ст.292, яка визначає поняття лізингу, його об'єкти, види та форми. У Цивільному кодексі договір лізингу регулюється ст.806-809 глави 58. Проте слід врахувати, що лізинг є одним із видів господарської діяльності, який спрямований на досягнення як соціальних так і економічних результатів. Сам договір – це лише зовнішня форма закріплення даних відносин, який не відображає всього комплексу регулювання лізингу. Тому ми погоджуємося з думкою науковців, які розробляли Господарський кодекс, зокрема В.С.Щербини, В.К. Мамутова,

що правове регулювання лізингових відносин має більше визначатися положеннями Господарського кодексу України [7].

Подальше застосування лізингу передбачають двосторонні міжнародні угоди про торговельно-економічне співробітництво, зокрема, Угода між Урядом України та Урядом Королівства Швеція про сприяння та взаємний захист інвестицій від 15.08.1995р.(ратифікована Законом України від 25.12.1996р.). Договір між Україною та Азербайджанською Республікою про економічне співробітництво на 2000-2009р.р. від 16.03.2000р. (ратифікований Законом України від 05.10.2000р.)[8, с.16-17].

Для здійснення лізингової діяльності на міждержавному рівні має велике значення ратифікація Конвенції «Про міжнародний фінансовий лізинг» від 28.05.1988р. (м. Оттава) [9] та Конвенції «Про міждержавний лізинг» від 25.11.1998р. [10].

Отже, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що лізинг в кожній державі має свою історію виникнення і на його розвиток впливає чимало факторів. Серед таких важливих факторів, які впливають на розвиток лізингу є, в першу чергу, належне правове забезпечення, адже, початковий етап впровадження лізингу в Україні показав, що він може бути успішним тільки в умовах адекватного нормативно-правового забезпечення лізингових відносин; належного державного регулювання, надання податкових пільг, створенні сприятливих умов для учасників лізингових відносин тощо.

Список літератури:

1. Дорофеева О.В. Фінансові ризики лізингових компаній України : дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / О.В. Дорофеева. – Т., 2004. – 191с.
2. Грудницька С.М. Щодо удосконалення правового регулювання лізингових відносин/ С.М. Грудницька, А.Г.Барабаш// Економіка та право. – 2003. – №2. – с.62- 67.
3. Про лізинг: Закон України від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР //

- Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 16. – Ст. 68. (втратив чинність)
4. Про фінансовий лізинг: Закон України від 11 грудня 2003 року № 1381-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 231.
 5. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
 6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
 7. Почему юристы недовольны новым Хозяйственным кодексом? // Юридическая правда. – 2003. – №23 (285). – 10 июня. –с.12.
 8. Трофімова О. В. Правове регулювання лізингової діяльності в Україні / О. В.Трофімова. – К. : КИТ, 2005. – 216 с.
 9. Конвенція «UNIDROIT» з міжнародного фінансового лізингу від 28 травня 1988 року № 263 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_263.
 10. Конвенція про міждержавний лізинг від 25 листопада 1998 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997_179.